

„Nerada by som akýmkoľvek spôsobom zasiahla
do slobody žiadneho človeka“

ITA WEGMANOVÁ A LEKÁRI

*Dúfam, že sa teraz všetci môžeme spojiť
v spoločnej práci, aby sme sa navzájom
podporovali a usilovali sa dosiahnuť to,
čo od nás lekárov Rudolf Steiner očakával.*

(28. 12. 1927)

Toto spoločenstvo (lekárov) je však predsa možné. Toto spoločenstvo musí pôsobiť v srdciach tých, ktorí sa chcú úprimne zapojiť do liečebnej praxe Goetheana. (...) S celkom konkrétnym vedomím musí tých, ktorí chcú ako lekári pôsobiť v duchu antropozofie, spojiť so zdrojom tohto pôsobenia tu v Goetheane. Zmyslom a sna' hou spolupráce medzi dr. Wegmanovou a mnou je vytvoriť takýto zdroj lekárskeho pôsobenia v Goetheane. A len napojením sa na zdroj, kto' rý tu má vzniknúť, len vo vedomí spolupatričnosti môže vlastne spočívať zmysel toho, čo si liečiteľia z lekárskeho kurzu lekárskej sekcie v Goetheane odnesú: reálny pocit spolupatričnosti s tým, čo má vychádzať zo spomenutého centra. A tak si Vám nakoniec, moji milí priatelia, dovoľujem povedať: Hľadajte cestu> ktorá v tomto zmysle predstavuje spoločenstvo praktických lekárov. A v Goetheane sa budeme starať o to, aby ste ju našli.¹

Milí priatelia,

dnes uplynulo práve 77 rokov odvtedy, čo Rudolf Steiner vyslovil tieto slová. Bolo to 18. septembra 1924, pri príležitosti ukončenia kurzu pre kňazov a lekárov, v poslednom príhovore na zhromaždení spoločnosti antropozofických lekárov.

„*Toto spoločenstvo je však predsa možné...*“ Dnes večer, blížiac sa k záveru, chceme sledovať bezpodmienečnú vôľu Ity Wegmanovej umožniť vznik tohto lekárskeho spoločenstva, a jej ustavičnú starosť o to, čo sa zatiaľ nepodarilo. Pri sledovaní tejto témy narazíme na bezpočetné a v podstate neprekonateľné prekážky, ktoré jej pokusu stáli v ceste - bola to jednak roztrieštenosť antropozofického lekárskeho spoločenstva, prítomná už za života Rudolfa Steinera, ktorá po jeho smrti ešte viac vzrástla, jednak neakceptovanie osobnosti a postavenia Ity Wegmanovej, postupné obmedzovanie jej pôsobenia ako členky predstavenstva a vedúcej sekcie od roku 1925, jej zosadenie a *nahradenie* štyrmi lekáorskými kolegami, a napokon fašizmus a vojna. Dnes večer, 18. septembra roku 2001, si chceme tieto procesy trochu pripomenúť, v žiadnom prípade nie systematicky alebo dokonca dokonale - iba hľadáme, vyberáme.

Chceme to robiť i s tým vedomím, že otázka vytvorenia *lekárskeho* spoločenstva má v rámci antro³ozofickej medicíny očividne mimoriadny význam. Rudolf Steiner sa za lekárov veľmi zasadzoval a podporoval túto profesnú skupinu ako žiadnu inú, videl v nej rozhodujúci činiteľ pre všetkých

budúcich vývojových procesov. Ita Wegmanová nebola lekárkou s elitárskym lekárskeým postojom; zdravotné sestry, terapeuti a pomocníci jej boli oveľa bližší než prevažná väčšina kolegov. Napriek tomu sa však pokúsila podľa svojich najlepších síl uskutočňovať požiadavku Rudolfa Steinera, ktorá však dodnes zostáva nesplnená.

I počas tretej a záverečnej prednášky sa znovu priblížime podstate toho, čo Ita Wegmanová a Rudolf Steiner rozumeli pod „lekárskou sekciou“ - bolo to chápanie, v ktorom bol sotva niekto z jej priateľov a kolegov ochotný ju nasledovať, čo malo určité následky. Spirituálnym obsahom tejto „sekcie“ bolo a zostalo *spojenie* Rudolfa Steinera s Itou Wegmanovou i po Steinerovej smrti (30. marca 1925).

Viac než rok predtým, krátko pred začatím kurzov o karme, Steiner v jednej prednáškovej vsuvke popísal skutočné okolnosti takéhoto spojenia. Hovorí tu:

Keď u človeka nastane iniciácia, nielenže prežíva druhého človeka, s ktorým je karmicky spojený, tak, že si povie: pôsobí na moju vôľu, pôsobí na moju vôľu - ale prežíva druhého človeka skutočne osobne v sebe.

A ak človek, ktorý je iniciovaný, vystúpi proti druhému človeku, s ktorým je karmicky spojený, potom je tento človek so svojou samostatnou rečou, so samostatnými prejavmi a zjaveniami v ňom, takže hovorí z neho samého, ako k nám obvykle hovorí človek, ktorý stojí vedľa nás. To, čo sa inak iba pociťuje vo vôli, teda karmické spojenie, prejavuje sa iniciovanému tak, že druhý človek z neho hovorí ako človek stojaci vedľa neho.

To teda pre iniciačnú vedou vyzbrojeného znamená karmické postavenie sa zoči-voči inému: druhý človek pôsobí nielen na jeho vôľu, ale pôsobí v ňom tak silno, ako obvykle pôsobí človek

*Plody duše tie zrejú mi,
keď podoby Zeme v
duchu ti posielam.⁷*

*Potom sa mi zjaví minulé
bytie v ohni sa obšťastní,
aby nadobudlo tvar, ktorý
ma zahalí v dome duchov.*

*Tak vezmi ruku duše,
odovzdá ti moje ja, to
tvoje.
A čiň, čo mi je milé.*

*Bude sa to diať, akoby
moje vlastné Ja viedlo
pero.^u*

Veľmi rada by som prišla na malú návštevu, ale zatiaľ to tak rýchlo nepôjde, pretože budúci týždeň sa má uskutočniť cesta do Anglicka. Najradšej by som s nimi do Anglicka nešla, ale viete, že nie je dobré teraz sa vzdialiť, lebo kontakt s ľuďmi pre mňa tak veľa znamená, a vlastne to jediné, v čom spočíva moja sila a kde môžem niečo dať, je, ak sa môžem spojiť s jednotlivými ľuďmi. Na ceste do Londýna sa ešte dr. Vrede a ja musíme na pár dní zúčastniť zasadnutia v Paríži. V Hamburgu bola nálada výborná, rovnako ako v Holandsku. Myslím, že sever bude dobrý. Teraz mám pozvania do Essenu, Bochumu a Dortmundu, aby som tam mala „triednické hodiny“ a aj odtiaľ prichádzajú dobré správy. Vy, milá dr. Walterová, mi už veľmi chýbate, pretože sa zaoberám svojím článkom pre časopis; v mojej hlave je síce všetko jasné a hotové, ale Vaša ruka a pbmoc v jazyku mi chýbajú. (...) Schicklerova prednáška, za ktorú zodpovedala lekárska sekcia, bola veľmi dobrá. Prvýkrát sa tam hovorilo o vzťahoch medzi siedmimi slobodnými umeniami a liečiteľským umením. Bol uskutočnený významný krok. Keby som tak mala dosť sily a dostatočnú pomoc, aby som toto mohla vybudovať v lekárskej sekcii; musím si však často zúfať, že tu nie sú peniaze ani ľudia, ani peniaze na to najnutnejšie, ani ľudia na to najjednoduchšie. I napriek tomu v tom však musíme odvážne napredovať, tu nám už nič nepomôže³.

Táto pasáž z listu, pochádzajúceho z prvých rokov pôsobenia Wegmanovej ako vedúcej lekárskej sekcie, načrtáva jej aktivity a je zároveň správou, adresovanou jej prvej spolupracovníčke z radov lekárov, dr. Hilme Walterovej, ktorú si veľmi vážila. „*Vlastne to jediné, v čom spočíva moja sila a kde môžem niečo dať, je, ak sa môžem spojiť s jednotlivými ľuďmi.*“ Nie sú to veľké slová, sú však mienené ne-

smieme vážne - Ita Wegmanová sa v týchto rokoch nepretržite pokúšala svojimi cestami, prostredníctvom prednášok, lekárskeho seminárov, obsiahlej korešpondencie a vydávania lekárskeho časopisu podnikat' v lekárskom hnutí vedomie spolupatričnosti, najmä medzi lekármi, ktorí boli odjakživa zvyknutí pracovať samostatne a sami. Súčasne sa usilovala kvalitatívne zdokonaľovať svoju kliniku v Arlesheime, o ktorej Rudolf Steiner kedysi hovoril ako o „vzorovom inštitúte“ a vybudovať z nej skutočne zjednocujúcu základňu. Arlesheim sa mal stať vzorovým terapeutickým, výskumným a vzdelávacím pracoviskom; Wegmanová pre to vytvárala vnútorné i vonkajšie podmienky, k čomu patrila i snaha priviesť sem všetkých mimoriadne talentovaných antropozofických lekárov, vedcov a umelcov. Jedným z týchto ľudí bol mladý, originálny chemik menom Rudolf Hauschka, ktorý sa až do Wegmanovej rozhodujúcej intervencie lopotil s komerčným predajom žraločích koží. Ita Wegmanová mu 29. januára 1929 okrem iného píše:

Prostredníctvom Vašej ženy som bola vždy priebežne informovaná o Vašej činnosti v Londýne. Na pokoji ma nenecháva myšlienka, že by ste mali v každom prípade spolupracovať s nami, predovšetkým so mnou, a stále jasnejšie sa vo mne ozýva, že by som mala urobiť všetko pre to, aby sa to uskutočnilo. Nedokážem si predstaviť, že by sme záležitosťou, týkajúcou sa žralokov, mohli niečo dosiahnuť. Tá nám doposiaľ šťastie neprinesla a neprinesie ani v budúcnosti. Teraz som počula o tom, že máte odcestovať na Korziku a tu zriaďovať laboratóriá, bez toho, aby

ste za to dostal plat. Musím Vám teda skutočne povedať, rozhodne Vás od všetkých týchto vecí odhovárať. Svoju pracovnú energiu venujte radšej s plnou dôverou nám. Mám teda nasledujúci návrh. Doporučujem Vám, aby ste prišli sem k nám, pretože Vaša žena a deti sú už tak či tak tu, a pokúsime sa ešte raz dôkladne prebrať všetky lieky v našom laboratóriu, rovnako ako i ďalšie pokusy, ktoré by mohli byť pre nás dôležité.⁴

Tomuto návrhu, podobnému rozkazu („Doporučujem Vám, aby ste prišli sem k nám“) sa Hauschka mohol sotva vyhnúť, podobne ako sa Karl Kônig a Werner Kaelin nemohli vyhnúť listom Ity Wegmanovej, v ktorých sa ich usilovala získať... Tak sa Arlesheim neprestajne rozširoval - a nielen Arlesheim. Ita Wegmanová podnikla a podporovala zakladanie nových kliník (v Gnadenwalde, Haagu a Ascone) a pomáhala pri vzniku terapeutických centier vo veľkomestách (Berlín a Londýn), s ktorých lekármi bola v úzkom kontakte. Neustále posielala lekárov zo svojej vlastnej kliniky na rôzne miesta, bežne korešpondovala s početnými kolegami a na požiadanie im zasielala rozsiahle a vyslovene detailné terapeutické doporučenia a rady pre jednotlivých pacientov. Tak vznikol medzi niekoľkými lekármi prvý stupeň vedomia spolupatričnosti alebo prinajmenšom spoločnej vôle, čo však napriek tomu mohlo zahŕňať opatrnú kritiku a citlivo navrhované korektúry terapeutického postupu mladých kolegov zo strany Wegmanovej. Po návrate z návštevy v gnadenwaldskom liečeb-

nom zariadení napr. v jednom pragmatickom liste tamojšiemu lekárovi Norbertovi Glasovi hovorí:

Zabudla som ešte pohovoriť s Vami o pánu barónovi A. Hovoril mi o tom, že vedúci lekár v nemocnici, kde bol operovaný, by ho rád bol röntgenoval, a že Vy ste ho od toho odhovárali. Mám dojem, akoby bolo pre baróna A. skutočne ťažké dostať sa z tejto dilemy. Má k nám maximálnu dôveru, nenechá sa len tak so samozrejmosťou rentgenovať, má však zároveň dôveru k chirurgovi a považuje za nepríjemné celkom sa od neho odlúčiť. Je to prirodzene dosť veľká zodpovednosť, keď mu z našej strany radíme, aby sa nedal rentgenovať a nemocničného lekára by to mohlo veľmi nahnevať. Azda najlepšie by bolo, vlastne som sa tak s barónom A. dohodla, aby sme ešte raz dostali podrobnú lekársku správu, a Vy, milý dr. Glas, by ste sa osobne opýtal chirurga, čo od röntgenovania očakáva. Musíme byť v tomto prípade naozaj opatrní, aby sa neskôr prípadné zhoršenie stavu nezvalilo na nás, pretože sme ho od toho odradili. Neočakávam od röntgenovania veľa, ale ak nám už nič iné nezostáva, nemyslím, že by jeden rentgen mohol mať príliš ďalekosiahle následky. Veľmi často to pacienti pociťujú ako nepríjemné a potom sa už nechcú dať rentgenovať druhý alebo tretí raz. (12. 9. 1928⁵)

Čo sa týka doporučení ohľadne liekov, Wegmanovej veľmi záležalo na tom, aby aspoň na začiatku v antropozofickom spoločenstve podnietila vedomie k tomu, aby rady, ktoré dávala v súvislosti s liekmi, boli vnímané vo vnútornom spojení s Arlesheimom a teda s miestom, kde Rudolf Steiner pôsobil a kde zanechal svoj odkaz. Lieky sa podľa Wegmanovej mohli odovzdať na ďalšie miesta

a mohli ich používať iní - avšak len vtedy, ak sa to dialo s vedomím o ich pôvode a tým i s vedomím zámerov Rudolfa Steinera, ktoré sa v Arlesheime zviditeľnili prostredníctvom spolupráce s ňou. Nespokojne a veľmi dôrazne napísala v tomto ohľade svojmu kolegovi Hermannovi Liebertovi, ktorý pracoval v Kreuzlingene na Bodamskom jazere v jednom kúpeľnom dome a často Wegmanovej radil:

Prostredníctvom dr. Kaelina som mala príležitosť vytvoriť si úsudok podľa obežníka, ktorý si švajčiarski lekári posielali medzi sebou, a kde sa nachádzali informácie o terapii, ktoré, ako som mala možnosť zistiť, ste im prezradili Vy a ďalší, a ktoré teda pochádzajú odtiaľto, bez toho, aby sa to vyslovene uviedlo. Mojou povinnosťou však je postarať sa o to, aby sa zámery Rudolfa Steinera nezhatili a jeho impulzy ohľadne terapie nespovrchneli. Toto by sa ale nevyhnutne stalo, keby sme pevne netrvali na tom, aby sa podnety pre terapiu vždy znova uskutočňovali odtiaľto. A myslím, že ste sa mohli sami presvedčiť o tom, že sa vždy usilujeme dávať lekárom rady a pokiaľ možno odpovedať na ich otázky týkajúce sa terapie. Preto určite správne porozumiete mojej prosbe. (30. 10. 1929⁶)

Ita Wegmanová svojmu kolegovi Hermannovi Liebertovi i v nasledujúcich rokoch veľkoryso a starostlivo radila. Keď sám ochorel, dávala mu veľmi hodnotné rady ohľadne liekov.

Dr. Liebert nebol v tomto smere jediným antropozofickým lekárom, ktorému Ita Wegmanová na diaľku pomohla. S láskou, odovzdanosťou a s plným nasadením sa starala o zdravotný stav

mnohých svojich kolegov, ktorí v týchto rokoch pracovali často až do úplného vyčerpania. Vnímala, keď jednotlivci už nemohli ďalej, a vtedy mala naporúdzi často originálne a v rôznych ohľadoch pomáhajúce návrhy na to, ako regenerovať:

Dlho som rozmýšľala nad tým, ako by tu bolo možné pomôcť, pretože mám skutočne porozumenie pre vnútornú núdzu, ktorá vzniká z Vašho listu. Nebolo by dobré zostať stále na tom istom mieste bez uvoľnenia a bez toho, aby ste mali iné zážitky. Preto by som Vám chcela urobiť nasledujúci návrh: nechceli by ste prísť niekedy sem, či už sám alebo z Vašou paniou a deťmi, aby ste sa poriadne zotavili a potom, keď sa zotavíte, by ste pracovali na tom, čo Vám robí radosť? Máme tu predsa mnohé špeciálne aktivity, ktorým sa tu možno priučiť: liečenie očných chorôb (dr. Knauer), laboratóriá na výskum rakoviny, zaujímavé vyšetrenia látkovej výmeny, ktoré robí dr. Suchantke, liečebná eurytmia... Od 2. do 10. marca tu budú mať kurz mladí medici, pričom bude hovoriť i Georg Kaufmann o geometrii v éterickom priestore, s praktickými cvičeniami, a bude sa skúmať oblasť fyziológie, vzniku a metamorfózy ľudských orgánov a kostí na antropozofickom základe. Môžeme s Vami precvičovať i vnútorné vyšetrenia u ženských chorôb, pretože dr. Kaelin a ja máme na to špeciálne vzdelanie. Ako tak píšem, vidím pred sebou taký pekný obraz, že som tým i sama nadšená a dúfam, že k tomu dôjde. (...) Čo sa týka /napokon/ Vašej vášne pre starú kultúru, dá sa tu nájsť aj táto. Od roku 900 sa tu odohrávalo celé alsaské sťahovanie, svätá Odília a všetko čo s tým súvisí. Lekári tu sú veľmi potešení myšlienkou, že prídete a aj Vy tu môžete objaviť niečo nové. (Edmundovi Drebberovi, 9. 2. 1933⁷)

A tak pomáhala svojim kolegom podľa svojich možností, so skutočne príkladným zmýšľaním. Týmto spôsobom dokázala niektorých nielen posilniť, ale prispievala podstatne aj k tomu, aby jej kolega-lekár nezostal neverný svojmu profesnému poľu pôsobenia a zároveň napriek všetkému odporu naďalej právoplatne zastupoval antropozofickú medicínu. Keď jej geniálny lekár a vtedajší „mladý medik“ Kurt Magerstädt vo februári 1929 oznámil, že uvažuje o zrušení svojej praxe v Jene, aby mohol pracovať v istej škole, odpovedala mu obratom:

Dostala som Váš list a samozrejme veľmi dobre chápem, že by ste rád urobil zmenu. Avšak na druhej strane myslím, že je veľká škoda zanechať takú rozsiahlu prax, pokiaľ tu nie je vhodná náhrada. Ak chcete ísť do školy, bol by istotne vhodným miestom Hannover, ale vlastne by mohlo pritom ísť iba o prechodnú záležitosť, pretože si neviem predstaviť, že by ste mali prestať pracovať ako praktický lekár, keďže máte najlepšie schopnosti práve pre praktickú lekársku činnosť. (16. 2. 1929⁸)

Takýmto spôsobom mnohí získavali novú odvahu pôsobiť ďalej - „*toto spoločenstvo je však predsa možné...*“

Aj v rámci kolégia kliniky vytvárala Ita Wegmanová takéto lekárske spoločenstvo v užšom zmysle. Opakovane a niekedy i proti ich vôli posielala svoje lekárske kolegyně - Hilmu Walterovú, Margarethe Kirchner-Bockholtovú a Madeleine van Deven-erovú - na dovolenku, preberala ich pacientov

a pracovala ešte viac ako predtým. Ak bola sama na prednáškových cestách, seminároch alebo neskôr na rekreáciách, písala často ďakovné listy lekárom, ktorí za ňu vzali zastupovanie. Raz, keď mala dôležitú prednášku v Londýne, deň nato napísala Ma- deleine van Deventerovej tieto riadky:

Chválabohu to mám teraz všetko za sebou. Včera večer sa konala prednáška a verím, že zabrala. Ľudia predsa potrebujú kresťanský prvok. Tým, že som spojila kresťanský prvok so starými mystériami, s mystériom narodenia (mystérium Herty) a mystériom slnečného hrdinu, ktoré muselo po troch storočiach nutne zaniknúť, pretože ešte nedokázalo prijať Krista, a neskôr i s prekonaním smrti v M. G. (mystériu Golgoty) slnečným hrdinom Ježišom, ktorý mal

v sebe Krista, som mohla uspokojiť aj tých, ktorým je kresťanstvo vzdialené, rovnako ako i mnohých starých antropozofov, ako je Lehrs, Hahn, dokonca i Kolisko. Som celkom šťastná, že sa mi to podarilo, pretože je to pre celé antropozofické hnutie v Anglicku podstatné. Je mi, akoby boli všetci zlí duchovia odohnaní. (...)

Včera večer to bol pekný zážitok, preto sa cítim povinná napísať Vám a poďakovať, že ste mi dali túto možnosť tým, že ste sa obetovali a vzali na seba viac práce. Ako ľahko sa mohlo stať, že by som sa bola stiahla, veď všetko vyzeralo tak, že by som bola prepadla tejto slabosti. Len jedno slovo od Vás a nebola by som išla. Takmer som na to čakala. Ale Vy ste to slovo nevyslovila. Bolo to od Vás veľké, pomohli ste mi tak urobiť to, čo som urobiť musela. Ako sa Vám všetkým darí?⁹

Kolegiálna spolupráca viacerých lekárov nemohla zostať obmedzená len na prácu kliniky - hoci práve tam bolo možno nájsť jej prvú príkladnú realizáciu, ktorá pôsobila na všetky strany. Ita Wegmanová však videla hlavný budúci cieľ v tom, že by sa viacerí antropozofickí lekári, bývajúci v jednom meste alebo v jeho okolí, mali navzájom dopĺňať, vzájomne spolu držať a podporovať sa. Ako povedal Rudolf Steiner vo svojom poslednom príhovore k lekárskej spoločnosti, išlo o prekonanie existenciálnej izolácie jednotlivca-lekára, ktorý pracuje za seba a pre seba, keďže táto izolácia už nemôže tvoriť základ budúcej medicíny. Celkom v tomto zmysle to Wegmanová jasne napísala 20. 9. 1928 svojmu kolegovi Ludwigovi Engelovi:

Prostredníctvom dr. Suchantkeho som veľa počula o Wroclavi, aj o Vašej praxi a ťažkostiach, ktoré tu máte. Azda sa nám podarí vytvoriť postupne i vo Wroclavi lepšie pomery; na to je však nutné, milý pán Engel, aby lekári mali bezpodmienečne dobré vzájomné vzťahy, aby sa tak vytvorilo plne pôsobiace spoločenstvo, v ktorom sa potom môže účinne prejavovať liečiteľský duch, duch Rafaela, ktorý je v dnešnom veku úzko spojený s Michaelom. Len ak sa nám lekárom podarí všetko to, čo dr. Steiner lekárom dal, živo niesť v sebe, iba tak sa nám podarí nielen liečiť chorých ľudí, ale aj šíriť liečivý princíp všade navôkol, tam, kde pôsobíme.¹⁰

Keď Ludwig Engel, ktorého si veľmi vážila, začal o niekoľko rokov neskôr v Kent Terrace (Londýn) spolupracovať s lekárom Karlom Neuhöferom a dočasne i s Rudolfom Hauschkom a objavilo sa

veľa ťažkostí (okrem iného i finančného charakteru), Ita Wegmanová, v určitom zmysle dopĺňujúc a prakticky vykladajúc „hlavný sociálny zákon“ Rudolfa Steinera, napísala:

Viem si dobre predstaviť, že túžite, rovnako ako vo Wroclavi, disponovať všetkým, čo si zaslúžite, aby ste mohli žiť sám so svojou rodinou. Ale keby sme všetci tak mysleli a konali, nevzniklo by nikdy nič, čo by pomohlo antropozofickému hnutiu, v tomto prípade lekárskemu. Len obetavou prácou možno zniesť duchovné sem dolu a toto duchovné spojiť s tým, čo sa má stať na fyzickej rovine. Keby ste si Vy, Nunhófer a Hauschka raz spolu sadli a spoločne sa poradili, ako si môžete navzájom rozdeliť finančné prostriedky, ktoré každý na týždeň potrebuje, a zosúladiť by ste to s tým, čo potrebuje domov na svoju existenciu i reprezentáciu, potom sa dá určiť, koľko môže mať na týždeň dr. Nunhófer a koľko môžete mať Vy a Vaša pani z laboratórií. (...) Toto by sa muselo stanoviť medzi Vami tromi a zosúladiť s tým, čo môže uniesť domov. To je samozrejme obeť, milý pán Engel, ale nezabúdajte, že my všetci sme priniesli takéto obeť a stále ešte prinášame, vychádzajúc z duchovných nutností. (1. 4. 1937¹¹)

Asi v najhlbšom zmysle sa Ita Wegmanová pokúšala vytvárať spoločenstvo prostredníctvom ezoterických triednických hodín - v liečebnopedagogických domovoch, v Holandsku u dr. Zeylmansa van Emmichoven a na mnohých iných miestach. Pokračujúc v zámeroch Rudolfa Steinera sa snažila o to, aby u iných, obzvlášť u svojich kolegov-lekárov, podnietila procesy prebúdzania sa do osudovej dimenzie vlastnej bytosti. Ak Hilme Walterovej

napísala: „*Vlastne to jediné, v čom spočíva moja sila a kde môžem niečo dať, je, ak sa môžem spojiť s jednotlivými ľuďmi*“, je to treba chápať výlučne v spirituálnom, karmickom zmysle. V tomto duchu mal pôsobiť i jej popud k veľkej spoločnej ceste loďou na miesta gréckych a maloázijských mystérií, ktorá sa napriek nadšenej reakcii Eugena Koliska („Smiem Vás poprosiť, aby ste o tom čo najskôr rozhodla, aby sme mohli túto veľmi dôležitú záležitosť dobre pripraviť? Som tým úplne nadšený, najmä ak v tom bude zahrnutá i Samothráké. Lebo som presvedčený, že z tejto cesty pre nás vyplynú nesmierne dôležité veci. Tak veľa sa teraz sem piederia z duchovného sveta. Na mnohom sa to dá rozpoznať. To, čo potrebujeme, je len láska a odvaha.“¹²) nikdy neuskutočnila, potom jej pôsobivá prednáška o Efeze pri príležitosti otvorenia druhého Goetheana a napokon i hra o Persefone, ktorú napísala spolu s Walterom Johannesom Steinom pre „Kamp de Stakenberg“.

V historickom ohľade však vzniká jednoznačný dojem, že sa Ita Wegmanová u väčšiny ľudí vo svojom okolí nemohla presadiť. Očakávané procesy sa zväčša nekonali, alebo prinajmenšom nemali žiadnu trvalú spoločensky formujúcu silu.

Ita Wegmanovej už od začiatku padlo zaťažko vyslovene divergentné zloženie antropozofickej lekárskej spoločnosti ako celku, takže sa až koncom decembra 1927, teda celé tri roky po svojom nástupe do funkcie vedúcej sekcie, odvážila usporiadať prvý všeobecný lekársky seminár. Svojmu kolegovi Kurtovi Magerstädtovi Wegmanová pritom zavčas

doporučila, aby dal deň pred schôdzkou dohromady bývalú skupinu „mladých lekárov“; dva týždne pred začiatkom stretnutia mu tento svoj zámer objasnila v dlhom a podrobnejšom liste:

Lekári, ktorí prísť chcú, prídu určite, a potom spoločne preberieme všetky otázky, ktoré treba v oblasti medicíny prediskutovať. Mojmím zámerom je, aby sme sa tu zišli skôr ako ľudia, a než by sme mali robiť veľké prednášky, radšej by mal mať každý príležitosť rozprávať o svojej práci a načat' otázky, ktorými sa zaoberá. Ak by som tu mala rada pospolu i mladých medikov, tak to nie je preto, aby som podnietila nejaké rozdelenie medzi mladými a starými, to nie je v žiadnom prípade mojmím úmyslom, ale preto, aby skupina, ktorá sa zišla, mala možnosť sa prejaviť. Ale to sa môže udiat' i v spoločenstve, pretože v oblasti medicíny majú všetci rovnakú túžbu - liečiť ľudí; ona je predsa tým, čo všetkých spája. (14. 12. 1927¹-)

Vo svojom pozoruhodnom prejave na úvod seminára sa Ita Wegmanová pokúsila poukázať na niekoľko vecí, ktoré objektívne brzdili toto stretnutie, takže sa mohlo uskutočniť až takto neskoro („Potrebovali sme čas, aby sme sa vžili do metodiky, čas, aby sme mohli nechať v sebe dozrieť liečebnú metódu, aby sme dokázali stáť na vlastných nohách a napredovať“¹⁴), a vo veľkom tak obišla existujúce problémy s ľuďmi. Očividne jej veľmi záležalo na tom, aby vytvorila priestor na diskusiu, zameranú na úlohy a prácu na primárne *terapeutických* otázkach, ktoré sú blízke všetkým lekárom - na oblasť medicíny, kde každý potrebuje skúsenosti iných a v ktorej sa každý dokáže spojiť s tým druhým.

(„Ale to sa môže veľmi dobre udiat' i v spoločenstve, pretože v oblasti medicíny majú všetci rovnakú túžbu - liečiť ľudí; ona je predsa tým, čo všetkých spája.“) Na konci svojho úvodného referátu to vyjadrila slovami, orientovanými na budúcnosť, ale zároveň neobyčajne opatrne, sondujúc:

Dúfam, že sa teraz môžeme všetci spojiť v spoločnej práci, aby sme sa navzájom podporovali a snažili sa dosiahnuť to, čo od nás lekárov Rudolf Steiner očakával. Bolo by mi veľkým potešením, keby toto spoločné stretnutie bolo prvým krokom k tomu.¹⁵

Z pohľadu Ity Wegmanovej bola schôdza úspešná a bol to skutočne prvý krok. Aspoň čiastočne sa podarilo uskutočniť širokú a fundovanú diskusiu o skúsenostiach s liekmi, ktoré boli k dispozícii (najmä v oblasti liečenia rakoviny), a dohodnúť sa na intenzívnejšej spolupráci, ktorá sa potom začínala i prejavovať. V liste, ktorý adresovala antropozofickému lekárovi Christopherovi Linderovi, pôsobiacemu v Amerike, Wegmanová na jar 1928 píše:

Iste ste už počuli, ako plodne prebiehalo naše stretnutie s lekármi na Vianoce, čím sa naša spolupráca s našimi lekármi vonku stala ešte sústredenejšou. Stále viac a viac sa to prejavuje.¹⁶

Napriek tomuto počiatocnému pozitívnemu vývoju na poli vecnom mala však Wegmanová v nasledujúcich rokoch problémy s tým, ako svojim lekárskeým kolegom dostatočne objasniť pojem „lekárskej sekcie“, ktorý sama prehĺbila, realizovala v praxi a ktorý bol v každom ohľade plodný. Ako sme opakovane

zdôraznili, pracovala s vedomím svojho spojenia s Rudolfom Steinerom; jej vlastná „bytosť“ bola s podstatou lekárskej sekcie nerozlučne spojená v spirituálnom zmysle. Nedá sa dobre posúdiť, či Ita Wegmanová, ešte pred odoslaním listu W. Pachemu v lete 1942, dostatočne objasnila s tým súvisiace otázky čo len niektorému z lekárov, objasniť mohla, či chcela. Z jej výrokov, vyslovených až 8 mesiacov pred jej smrťou, ktoré srne citovali včera, sa dá zistiť skôr to, že sa už od 30. marca 1925 neprestajne zaoberala otázkou osobnej zodpovednosti za mnohoraké pôsobenie v lekárskej sekcii, a často konala aj proti svojmu presvedčeniu a dávala veciam voľný priebeh, aby nikomu neublížila. Predsa sa však pokúšala u svojich najbližších lekárske kolegov podnietiť vedomie pre túto rovinu pojmu sekcie, prípadne túto spirituálnu dimenziu aktivít sekcie, spojených s ňou a s Rudolfom Steinerom. A tak 7. januára 1930 píše kolegovi a priateľovi Willemovi Zeylmansovi van Emmichoven:

Keď ste odišli, veľa som premýšľala o tom, ako sa dá lekárska sekcia viesť a čo sa odo mňa očakáva. Dostala som sa aj k tomu, ako ste sa ma pýtali, či by som súhlasila s tým, že by sa cez veľkonočné sviatky v Holandsku konalo lekárske podujatie. Premýšľala som teda intenzívne o tom, či je možné, aby lekárske podujatia organizoval nejaký inštitút, alebo to musí vychádzať z lekárskej sekcie. Hovorila som o tom i s ďalšími lekármi a prišla som k záveru, že iniciatíva môže vychádzať len z lekárskej sekcie, ktorá podnieti rôzne podujatia a ktorá prevezme i ďalšiu iniciatívu, a že inštitúty i lekári, ktorí sú tu, pomôžu lekárskej

sekcii, ale nemôžu sami od seba organizovať semináre. Ak by sme to robili tak, že by ste sami od seba organizovali zasadnutia, mohol by potom samozrejme s tým istým nárokom dr. Palmer organizovať seminár v Stuttgarte, dr. Magerstädt v Jene alebo dr. Kônig v Pilgramshaine, a vzťah by bol potom opačný: lekárska sekcia by namiesto toho, aby prevzala iniciatívu, iba pomáhala, aby sa tieto veci uskutočnili. Tým samozrejme nehovorím, že lekárska sekcia tentokrát lekársky zjazd v Holandsku nezorganizuje, ale sama od seba a tamojšia klinika jej energicky poskytne pomoc. Už vtedy, keď tento seminár organizoval dr. Galjert z Holandska, som veľmi silne cítila, že tam niečo nebolo celkom v poriadku, a to mi potom, bez mojej vlastnej vôle, zabránilo zúčastniť sa. Úplne iná otázka je, že sa na veľkonočné sviatky musí konať nejaké lekárske podujatie, pretože na veľkonočné sviatky musí byť oslavovaný rafaelský prvok, a nedokážem si predstaviť nič krajšieho, keď sa pritom sekcii usilovne pomôže, aby sa lekársky zjazd nekonal niekde na periférii, ale tu v Goetheane. Ak sa už v marci konal malý zraz v Berlíne, nie je vhodné, aby sa lekársky zjazd konal na periférii, v Holandsku, a myslím, že ani členovia, ani lekári by to nepovažovali za veľmi dobré. Lekárska sekcia má v úmysle, aby odteraz každých 14 dní prednášal jeden z našich lekárov v Berlíne, aby ďalej pokračovali pondelkové večery tu v Goetheane, ako to bolo doposiaľ, a aby sa ešte v mestách ako Lipsko, Kolín a Jena konali lekárske prednášky každé štyri týždne, ako sa to i doteraz robilo. Každá iniciatíva má však vychádzať z lekárskej sekcie a ja som spôsoby realizácie týchto vecí už naplánovala. Na Vás mám teraz otázku, či s tým súhlasíte, alebo máte ešte iné návrhy. Akonáhle s tým Vy, Schickler, Kolisko, Glas a ďalší, ktorých dr. Steiner ustanovil za prvých lekárov, patriacich do lekárskej sekcie, budete súhlasiť, podám správu všetkým ostatným lekárom, aby som si zaistila ich spoluprácu.¹⁷

Ale Willem Zeylmans van Emmichoven *nesúhlasil*, vôbec nie. Už o týždeň poslal svoje vyjadrenie, v ktorom sa uvádzalo:

Dúfam, že budete môcť prečítať môj rukopis, zdá sa mi totiž lepšie tento list nediktovať. A že som Vás nechal tak dlho čakať na moju odpoveď, vyplýva z toho, že som si Váš list zo 7. januára musel najprv premyslieť. Mnohé mi v ňom nebolo dosť jasné a je mi to ľúto, že musím povedať, že tú hlavnú vec som ešte stále nepochopil.

To, že máte v pláne uskutočniť na veľkonočné sviatky v Arlesheime lekársky zjazd, je veľmi potešujúca správa. To vo mne vzbudzuje len maximálnu radosť.

Je to naplnenie želania, ktoré vo mne už dlho rástlo. Mojou spoluprácou si môžete byť istá.

Tým samozrejme padá plán na lekársky zjazd v Haagu (tento sme mali v úmysle na Turíce, nie na Veľkú noc, ale to je vedľajšia vec).

Keď ale píšete, že iniciatívu by mala podnietiť len lekárska sekcia, je mi to úplne nejasné. Samozrejme je to tak, že iniciatívy môžu byť podnecované iba z lekárskej sekcie; avšak v prípade, že iniciatívu nepodnieti lekárska sekcia, keď napr. ja, vychádzajúc z potrieb medicínskeho života, budem toho názoru, že seminár bude na vhodnom mieste tu v Haagu a tento plán preberiem s Vami, Vy ho budete považovať za dobrý, preberie sa s Vami i program - zrealizuje sa potom v spolupráci toto stretnutie? To, že turíčne stretnutie na klinike R. Steinera bolo minulý rok zle pripravené, je iná vec. Bola to moja chyba, pretože som bol predchádzajúcich päť týždňov na cestách a Galjart nechal urobiť veľa vecí, čo vtedy ešte robiť nemohol. Ale to je niečo, čo s problémom ako takým nemá nič spoločné. Plán, program, všetko bolo s Vami dohovorené. Nedokážem posúdiť, čo by malo byť na tom zlé. Predsa to nie je nejaký inštitút, kto robí seminár. Inštitút je len miesto, kde sa bude zjazd

konať. Táto iniciatíva vyšla odo mňa ako od lekára, ktorý patrí k lekárskej sekcii. Ak už lekár zo sekcie - a to v pozícii, do ktorej sme práve postavení - nebude môcť podnecovať žiadne iniciatívy pre lekársku prácu, potom dobre nechápem, čo mám ešte v sekcii hľadať. Naopak je samozrejmé, že iniciatíva, vychádzajúca odo mňa, musí byť prediskutovaná s Vami ako s vedúcou sekcie.

Z vety, v ktorej píšete, že každá iniciatíva má vychádzať z lekárskej sekcie, nemôžem vôbec pochopiť, kto a čo je potom lekárska sekcia. Myslí sa tým to, že iniciatívy môžu vychádzať len od Vás ako vedúcej lekárskej sekcie? Čím viac iniciatív pre lekársku sekciiu podniknete, tým je mi to milšie, ale tomu, že my, ďalší lekári, spojení s lekárskou sekciiou, nemáme takisto podnecovať iniciatívy, nerozumiem. V takom prípade je na Vás, ktorá iniciatíva je na vhodnom mieste, či sa hodí pre celkovú prácu atd. Na Vašu otázku, či s tým súhlasím, nemôžem žiaľ odpovedať, pretože otázku nerozumiem. Dúfam z celého srdca, že je pre Vás možné, aby ste mi vec objasnili. (14. 1. 1930)¹⁸

Musíme pochybovať o tom, či sa to Ite Wegmanovej podarilo - ďalšia korešpondencia a pokračovanie činností sekcie tomu nenasvedčuje. Lekár Willem Zeylmans našiel cestu k Rudolfovi Steinerovi desať rokov predtým, ako dvadsaťsedemročný. Už prvé stretnutie ním otriaslo v celej hĺbke jeho bytosti, a odvtedy pôsobil bezvýhradne pre vec antropozofie a antropozofickej medicíny - už na jar 1922 informuje Steinera o pláne na založenie samostatnej kliniky a Rudolf Steiner ho k tomu pozbudzoval (*„To, že ste mladý, vôbec nič neznamená, pretože každý deň budete o deň starší. A že o antropozofii*

viete ešte málo, tiež nevadí, pretože každý deň budete chápať viac¹⁹⁾ a zároveň ho so všetkou jednoznačnosťou odkazoval na Itu Wegmanovú („Potom odrazu zvažnel a odkázal ma na pani dr. Wegmanovú: „pretože ona má tú správnu odvahu liečiť“²⁰⁾), ktorá mu potom v prvých rokoch spoľahlivo radila ako praktická antropozofická lekárka. Neskôr sa Zeylmans stal generálnym sekretárom Antropozofickej spoločnosti v Holandsku a Rudolf Steiner ho ešte v septembri 1924 povolal do ezoterického centra lekárskej sekcie. Aj po smrti Rudolfa Steina a otvorení vlastnej kliniky Rudolfa Steinera pri Scheveningene (1928) zostal Zeylmans v úzkom spojení s Wegmanovou, rovnako ako v dramatických udalostiach okolo odstránenia Ity Wegmanovej z vedenia lekárskej sekcie. Wegmanovej hru „Persefona“ však zreteľným listom odmietol a jej vlastné pochopenie sekcie mu možno po celý život zostalo rovnako nepochopiteľné. Dôrazne však stál na strane Ity Wegmanovej.

V odpovedi Eugena Kolíska na pozvanie Wegmanovej na spoločnú mystérijnú cestu sa hovorí: „Teraz sem preniká tak veľa z duchovných svetov. Dá sa to na mnohom pozorovať. Potrebujeme len lásku a odvahu.“

Lásku a odvahu potrebovala Ita Wegmanová i na prekonanie toho, čo ju stále viac stiesňovalo - nenávisťou naplnené výčitky voči nej z kruhov Antropozofickej spoločnosti i z časti lekárskeho spoločenstva. Na svoju cestu do Grécka sa nakoniec pripravovala výlučne sama, sprevádzala ju kolegyňa lise Knauerová. Ostatným členom predstavenstva Antropozofickej spoločnosti píše krátko pred svojím odcestovaním, 10. marca 1932:

Došla som k záveru, že nie som telesne ani duševne

schopná zúčastniť sa generálneho zhromaždenia v tejto dobe sedemročnej spomienky na deň smrti Rudolfa Steinera. Dúfam, že v čase zotavenia získam odstup od všetkých udalostí posledných rokov.⁻¹

Počas nasledujúcich mesiacov zastihli jej lekárskych a liečebnopedagogických kolegov bohaté správy z ciest: tieto nám dovoľujú poznať či vytušiť, ako intenzívne Ita Wegmanová hľadala a nachádzala opätovné spirituálne spojenie s miestami, na duchovnosti ktorých sa zakladala veľká časť jej práce - práca, lekárske a sociálne pôsobenie v podmienkach 20. storočia, storočia s veľkým dôrazom na terapiu a boj.

26. mája napísala Friedovi Geuterovi:

Je dôležité navštíviť Grécko a tieto miesta; aj keď tu zo starých mystérií nenájdeme už nič iné než kopy trosiek, zostáva tu ešte krajina a ľudské srdce, ktoré v týchto starých časoch mnohé prežilo. (...) Protiklad medzi minulým a terajším, ktorý si potom uvedomíme, je popudom k novým impulzom, ak je duša silná a tento protiklad znesie, ináč by mohol človeka zraziť až k zemi. Nevysloviteľne, neopísateľne veľký je tento kontrast v Efeze, kde turecké hospodárstvo a turecká nadvláda všetko, čo by tu ešte prípadne mohlo jestvovať, až do základov zrovnali so zemou.

Keď teraz porovnáme nevzdelané prostredie s tým, čo sa kedysi zhromaždilo okolo Artemisia a čo môže byť vyvolané jeho múdrosťou, mohli by sme horko zaplakať a potom v hneve zatúžiť po novej križiackej výprave. Ale čo to všetko pomôže? Ľudia, ktorí sú spojení s Artemisiom, sú v Antropozofickej spoločnosti a dokonca ani jasne nevedia, o čo sa tu jedná a všetko spirituálne chladnokrvne zabíjajú.²²

Jedinou z posledných nádejí Ity Wegmanovej na *utvorenie lekárskeho spoločenstva* v budúcnosti boli na začiatku tridsiatych rokov antropozoficky orientovaní študenti medicíny. Už roky navštevovala kurzy na jej klinike skupina mladých a odhodlaných študentov; na týchto ľudí teda Wegmanová spoliehala a žila už celkom v budúcnosti. 12. mája 1933, v liste svojmu kolegovi Heinrichovi Hardtovi, odrazu uviedla:

A vôbec, mladí študujúci ľudia, ktorým pravidelne teraz už 3-4 roky poskytujeme kurz, každý rok dvakrát, a z ktorých ešte stále asi pol tuča študuje semester tu [v Bazileji], raz vytvoria lekárske spoločenstvo, ktoré sa už teraz správa celkom a doslova tak, ako si nové lekárske spoločenstvo predstavuje Rudolf Steiner: hlavnou vecou preň nie je prax, hlavnou vecou je vytvoriť spoločenstvo a skrze toto spoločenstvo urobiť veľký zásah do medicíny.²³

Sám Heinrich Hardt patril pred desiatimi rokmi k onej skupine študentov medicíny okolo Heleny van Grunelius, ktorej Rudolf Steiner v mnohom dôveroval, ktorá ale - rovnako ako i zvyšok lekárskeho spoločenstva - nebola schopná vytvárať

skutočne spoločnú vôľu. Budúci „mladí medici“ sa individuálne stali vynikajúcimi lekármi, ale ako skupina vo veľkej miere zlyhali a nemohli teda uskutočniť žiadny „*veľký zásah do medicíny*“. Wegmanová vsadila teda na ďalšiu generáciu, s ktorou udržiavala srdečné vzťahy.

Najneskôr od roku 1933 pritom hrali dôležitú úlohu aj jej anglické plány, o ktorých bola reč vo včerajšej prednáške. Verila, že mladí ľudia majú aspoň potenciálne požadovanú michaelskú dimenziu vôle pre ochranu antropozofie a antropozofickej medicíny prostredníctvom Anglicka.

Na jar 1933, keď sa katastrofa v Nemecku stala očividnou, dospela Ita Wegmanová k rozhodnutiu, že sama so študentami vycestuje do Anglicka, aby im tam ukázala miesta pôsobenia a rozhodovania Rudolfa Steinera, a tak v tom či onom - alebo vôbec vo všetkých - prebudila osudovú možnosť pracovať v Anglicku. V naznačenej formulácii listu z júla tohto roku sa píše:

Mnohí mladí medici naliehajú (...) v zmysle toho, či by nemohli byť všade v cudzine vytvorené možnosti, a azda po kurze, ktorý sa má začiatkom augusta konať tu (v Arlesheime), pocestujem s malou skupinou do Anglicka, aby som tam podnietila začiatok nového lekárskeho pôsobenia.²⁴

Už niekoľko týždňov predtým píše v inom liste:

V Anglicku by sa s týmito mladými medikmi mohol uskutočniť neuveriteľne nový impulz. (22.6. 1933²⁵)

Na adresu Frieda Geutera hovorila znovu o niečo zreteľnejšie - a ohľadne svojich vlastných názorov a zámerov i jasnejšie. 18. 7. 1933 mu o účastníkoch tejto pamätihodnej prázdninovej cesty píše:

Táto skupina študentov, ktorí sú už v starších ročníkoch, niektorí už hotoví alebo v polovici štúdia, sa nemôže vyrovnáť so situáciou v Nemecku a cíti silnú potrebu hľadať iné možnosti, či už v Paríži, v Holandsku, alebo v Anglicku či v Alsasku. Bez toho, aby boli ľahkomyselní, radi by pôsobili vo svete, aby sa mohli vzdelávať a zhromažďovať všade tam, kde sa nachádzajú, sú to ľudia, ktorí stoja nad národnosťou a môžu sa napojiť na nové spoločenstvo, ktoré vníma priamo Michaela ako svojho vodcu. Títo ľudia majú v sebe skutočne to, čo Rudolf Steiner od mladých očakával vo svojom príhovore k mládeži, ktorý mal vo Wroclavi, kde hovoril o tom, že musíme mať odvahu, aby sme sa vzdali všetkého tradičného či starobylého a pustili sa do novej tvorby v ľudskej spoločnosti. Povedal, že na to sú potrebné tri veci: odvaha, odvaha a ešte raz odvaha. A tak dnes stoja mladí ľudia pred nesmierne veľkými rozhodnutiami, pretože buď prinesú túto odvahu a potom budú pracovať na tom veľkom, čo musí prísť a budú jeho nositeľmi; alebo prevezmú to pohodlné a upadnú späť do onej tradičnosti.²⁶

Títo mladí ľudia, vedení Wegmanovou cez Anglicko, boli radi a vďační za veľkolepú cestu uprostred stále dusnejšej atmosféry každodenného štúdia v dňoch národného socializmu; jej spomienkové správy nám však dovoľujú zistiť i to, že Wegma- novej nádeje očividne nedokázali vnímať ani realizovať. Len jeden z účastníkov, Lothar Marx, zostal kvôli svojmu židovskému pôvodu v Anglicku a neskôr tam i pôsobil ako lekár.

Aj ohľadne stavu lekárskej činnosti v Anglicku, kde Ita

Wegmanová s veľkou námahou vybudovala terapeutické centrum (na Kent Terrace) a sledovala vždy veľké plány, musela v rokoch 1933-34 definitívne rezignovať. A tak otvorene už vo februári 1933 napísala Maddy van Deventerovej:

Vyzerá to tak, akoby sa všetko malo horúčkovité urobiť ešte predtým, než príde veľká katastrofa, pretože vo svete to všetko vyzerá zle. Je to požehnanie, že máme Kent Terrace, hoci lekári sú rovnako ospalí ako inokedy. (25. 2. 1933²⁷)

A nakoniec, o rok neskôr, napísala Hilme Walterovej:

Vidím ale tiež, že práca v Anglicka týmto spôsobom ďalej nepokročí, pretože sa nikto o túto lekársku sekciu nezaujíma skutočne a neudrzuje prácu v mojej neprítomnosti tak, aby bola zmysluplná. (1. 2. 1934)²⁸.

„Toto spoločenstvo je však predsa možné... “?

Bezprostredne po uchopení moci v Nemecku vsadila Wegmanová aj napriek zotrúvajúcim ťažkostiam všetko na to, aby v krátkej dobe uskutočnila poradu o situácii so svojimi najbližšími lekáorskymi kolegami, vrátane liečebných pedagógov a niekoľkých prísne vybraných osobností. V čase od

5. do 29. marca 1933 poslala najmenej 43 osobných listov Willemovi Zeylmansovi, Eugenovi Koliskovi, Karlovi Kônigovi, Bernardovi Lievegoedovi, Kurtovi Magerstädtovi, Heinrichovi Hardtovi a ďalším, aby mohla zrealizovať medzinárodné stretnutie za účasti *všetkých* začiatkom apríla v Berlíne, alebo v prípade núdze v Stuttgarte.

Uičíte teraz nastanú ťažké situácie, hlavne u nemeckých priateľov, možno i u priateľov v iných krajinách, takže je

teraz na nás, aby sme všetko dokázali zohľadniť. Musíme sa pokúsiť vytvoriť jednotný front ľudí, ktorí sú skutočne ochotní navzájom si rozumieť a pomáhať. (Bernardovi Lievegoedovi, 7. 3. 1933²⁹)

Na toto stretnutie som musela vybrať takých ľudí, ktorí majú dobrú vôľu navzájom spolupracovať a tiež sa plne cítia spojení s impulzami, ktoré vychádzajú od dr. Steinera. (Herbertovi Hahnovi, 13. 3. 1933³⁰)

Pokúste sa predsa všetci, aby sa tento impulz, ktorý sa vlastne skrýva v nás všetkých, presadil, pohovorme si medzi sebou v intímnom rozhovore, aby sa znovu vytvorila cesta do budúcnosti. (Hahn 25. 3.1933³¹)

Keď sa vyskytli prekážky, a niektorí jednotlivci nemohli alebo nechceli prísť, zdôrazňovala Wegmanová vždy znova a opakovane naliehavosť svojej prosby. Niektorí preto dostali v spomenutom čase až 6 (!) listov. Ak študujeme túto korešpondenciu, získame trvalý dojem, aké podstatné bolo pre Wegmanovú, aby sa všetci títo dôležití ľudia skutočne zišli. O vlastných témach veľkoryso mlčala a celkom v popredí stálo spoločné stretnutie, spoločné rozhodnutie prísť a spolu si pohovoriť.

Keď Willem Zeylmans van Emmichoven 22. marca odmietol prísť kvôli ťažkostiam s termínom, obratom mu odpovedala:

Toto stretnutie považujem za výnimočne dôležité a určite i všetci priatelia, pretože časy budú iste ťažšie a ťažšie, všade nastupuje diktatúra a my sa musíme trochu porozprávať, aby sme našli spôsob, ako by sme sa udržali. Antropozofovia budú držať spolu málo, ale predsa musí byť vytvorená skupina ľudí, ktorá by to dokázala urobiť. Skutočne sa mi zdá, že ak pritom nebudete môcť byť, akoby toto stretnutie utrpelo ranu, ktorou môže do tohoto zoskupenia znova vzniknúť nesprávna životná sila. (22. 3.

1933³²).

Margaréte Bockholtovej napísala ešte v ten istý deň:

Ale vždy je to tak, že Zeylmans bude v dôležitých veciach určitým spôsobom zdržiavať a celok tak bude znovu trpieť ranou, vždy, keď chceme niečo dobré, zapletie sa do toho „chorý Amfortas“. (22. 3. 1933³³)

O konečnej realizácii tohto stretnutia, o jeho obsahu a následkoch nie je dodnes z histórie známe nič, čo by nás doviedlo ďalej. Wegmanovej listy tu však čnejú ako znamenie či osudová runa, ako výraz čistého úmyslu a kryštalickej sily vôle.

Niekoľko ďalších listov z obdobia začínajúceho národného socializmu - a z korešpondencie, ktorá o týchto témach *ešte* bola možná - môžeme okrem toho rozpoznať, že Ita Wegmanová očakávala aktivity odporu humanitárneho charakteru očividne práve od svojich lekárskejších kolegov. V úryvku z listu mníchovskej lekárke Emmy Gieslerovej z marca 1933 sa napríklad uvádza:

Mala by som Vám povedať ešte niečo iné. Robí mi starosti celková svetová situácia, pretože podľa toho, ako sa veci vyvíjajú, z toho určite veľa dobrého v budúcnosti nevznikne. A tak mi je ľúto predovšetkým detí, ktoré to musia všetko s nami zažívať, či už opojenie šťastím, alebo na druhej strane nenávisťné prenasledovanie rozdielne zmýšľajúcich, ako sú Židia atď. Tak rada by som kládla lekárom na srdce, nech prispievajú k tomu, aby boli deti poslané preč z Nemecka. Myslíte na to, že tu deti chceme prijať s láskou. (17. 3. 1933³⁴)

Politickú situáciu a ohrozenie videla Wegmanová pritom od začiatku jasne a zreteľne:

Sme slepí a k tomu ešte hlúpi, ale proti tomuto prúdu sa momentálne nedá veľa urobiť. Tí, ktorí si ešte udržali silu úsudku, nesmú vôbec hovoriť, pretože nechcú, aby jedného dňa mali v dome policajtov a sami boli strčení do koncentračného tábora. Tak nezostáva skutočne nič iné, než to, že mnohí odídu z Nemecka, aby sa v cudzine znovu organizovali a neskôr azda znovu nadobudli v Nemecku vplyv, a tí druhí, ktorí tu zostanú, budú v tichu, opatrne a tak dobre, ako to len bude možné, pokračovať v predsavzatých prácach, súvisiacich s antropozofiou, aby sa nič nepretrhla. (Hilme Walterovej, 28. 4. 1933³⁵)

Nahnevaná oznamuje v júni 1933 do Anglicka, že mnohí antropozofickí lekári v Norimbergu zoskupení okolo Leonarda Schenka vraj vystúpili z Antropozofickej spoločnosti a vstúpili do NSDAP; veľmi prekvapená a súčasne pobúrená bola potom i v októbri, keď sa dozvedela o zamýšľanom založení „Spolku antropozofických lekárov v Nemecku“. Jeho nastávajúce založenie bolo ohlásené len tri dni po výzve „ríšskeho vodcu lekárov“ Wagnera zo 7. 10.1933 k zjednoteniu lekárov, používajúcich biologické liečebné postupy, a malo slúžiť k ochrane antropozofických záujmov. Za týmto účelom bol za vedúceho spolku navrhnutý dr. Hans Raschers na základe svojich úzkych kontaktov s centrálnym vedením NSDAP.³⁶ Ita Wegmanová, ešte stále členka ezoterického predstavenstva pri Goetheane a vedúca lekárskej sekcie, nevedela dovtedy nič o vývoji príprav na toto zjednotenie. Už dva roky predtým vytvorilo niekoľko lekárskejších kolegov „Slobodnú lekársku pracovnú skupinu pri Goetheane“, ktorá bola ohlásená v týždenníku „Das Goetheanum“. Boli to lekári, ktorí sa necítili schopní spolupracovať s lekárskou sekciou.

„Toto spoločenstvo je však predsa možné...“?

Ešte tri mesiace pred pripútaním na lôžko povedal Rudolf Steiner na adresu liečebných pedagógov a lekárov:

(...) V budúcnosti prípadne Antropozofickej spoločnosti, ktorá sa veľmi intenzívne ubera týmto smerom,

toto rozhodnutie: Sú zodpovední schopní udržať sa alebo nie sú schopní sa udržať? - Nemusíte tomu uveriť, mohli by ste sa však o tom presvedčiť z toho všetkého, čo sa deje: vtedy, keď mal začať vianočný zjazd, boli tieto zodpovednosti prísne vzaté do úvahy, s niektorými výhradami dotýkajúcimi sa kvality ľudských osobností, ktoré tu práve sú. Preto bolo na základe týchto podkladov vytvorené predstavenstvo Goetheana; nie je to možné ináč, než tak, že toto predstavenstvo bude v rámci toho, čo sa deje v An- tropozofickej spoločnosti, vnímané ako plne autoritatívne miesto. Pre jednotlivé veci, ktoré prichádzajú do úvahy, musí byť proste toto predstavenstvo vnímané ako plne autoritatívne miesto. Bude to v budúcnosti v rámci antropozofického hnutia pochopené alebo nie?³⁷

Keď sa Ita Wegmanová nakoniec v októbri 1933 dozvedela o zakladaní „Spolku antropozofických lekárov Nemecka“, píše do Stuttgartu Eugenovi Koliskovi a prosí ho o stanovisko („Rada by som si o tom vypočula Váš názor i to, čo ste odpovedali alebo či ste neodpovedali“). Ďalej sa v jej liste uvádza:

Zdá sa mi, že ak sa toto uskutoční, potvrdí sa tým úplne osudovo nešťastné spojenie, predovšetkým preto, že biológia sa predsa nemôže dávať do súvislosti s antropozofiou. (13. 10. 1933³⁸)

Kolisko síce tento obežník nedostal, vedel však o zámere, o ktorom sa hovorilo, ale zamietol ho rovnako ako veľa ďalších štutgartských kolegov:

Úplne s Vami súhlasím a odmietam tento plán ako celkom nesprávny a pomýlený. (...) Musíme sa vyhnúť tomu, aby sme vychádzali nad rámec svojich jasných duchovných úloh lekárskeho pôsobenia. (22. 10. 1933³⁹)

V Dornachu v týchto rokoch kulminujú útoky plné nenávisti voči

Ite Wegmanovej. V marci 1934, v čase, keď sa už zreteľne črtalo jej zosadenie z vedenia lekárskej sekcie a z členstva v predstavenstve Všeobecnej antropozofickej spoločnosti, Wegmanová nakoniec ťažko ochorela, dokonca sa ocitla v ohrození života. Už s horúčkou a na lôžku napísala svojmu mladému holandskému kolegovi Bernardovi Lievegoedovi:

Nemám ďalej v úmysle nič iné, než i naďalej pracovať rovnakým spôsobom, ako som to robila doteraz. Rudolf Steiner prideliť úlohy a každý robí, čo môže podľa svojho svedomia, a bol by to výsmech, chcieť to, čo urobil dr. Steiner, robiť ináč. Ak to má byť, stane sa to tak samo od seba, predurčené osudom. (13. 3. 1934“)

Potom prišiel celé mesiace trvajúci zápas s ochorením a konečne cesta na juh, biograficky centrálny pobyt v Konštantinopoli a v Palestíne a rozhodnutie ďalej pokračovať v práci v Arlesheime a v Nemecku. V ďalšom liste Lievegoedovi, pravdepodobne z februára 1935, dva mesiace pred nedobrovoľným odovzdaním „funkcií“, sa píše:

Spoločenská kríza nás tu narušila oveľa, oveľa ťažšie ako kdekoľvek inde, kde je človek od Goetheana viac vzdialený. Potrebujeme veľa síl na to, aby sme tieto neuveriteľné vlny nenávisti a nedorozumenia, ktoré na nás budú zoslané, vydržali a dokázali im odporovať. Napriek tomu mám silný pocit, že nesmieme poľaviť, že práve tu v Arlesheime (...) musíme pokračovať v práci. Dr. Steiner sa konkrétne vyjadril i v tomto smere. Vnútorne mám veľkú zodpovednosť, aby som to, čo vzniklo ako zárodok prostredníctvom našej kliniky v Arlesheime, nenechala len tak zaniknúť, čo isté temné sily určite budú chcieť, ale naopak, snažila sa nás napriek tomu udržať, aby sme sa pokúsili už len tým, že sme tu, vytvoriť stav rovnováhy pre boje, ktoré sa konajú na poli duchovnom. (14 . 2. 19 3 5⁴¹)

O týždeň neskôr napísala do Anglicka:

Keď však človek sedí tu, v podivuhodnej atmosfére Arlesheimu a Dornachu, kde pokoj narušajú pokračujúce útoky démonického charakteru, nie je ľahké udržať si rovnováhu a človek môže mať v hĺbke túžbu odísť na miesta, kde ešte odstup dovoľuje vzdialiť sa od neutešenej situácie v antropozofickej oblasti. Napriek tomu sa chcem pokúsiť svojím postojom tento boj, do ktorého ma už ďalej nič nie je, nepripustiť do našej práce. (21. 2. 1935⁴²)

Keď bolo konečne po všetkom a Ita Wegmanová bola „nahradená“ svojimi štyrmi kolegami, v jednom liste Hilme Walterovej nachádzame nasledovné vety:

Desaťročná cesta nevýslovného utrpenia sa tým pre istý počet ľudí v rámci antropozofickej spoločnosti končí, a uvažujúc o tom spätne môže mať človek pocit uľahčenia, že je konečne s týmito záležitosťami hotový. (...) Nemôžem byť samozrejme Rudolfovi Steinerovi neverná a nezostáva mi iná voľba, než pokračovať v úlohách, ktoré Rudolf Steiner lekárskej sekcii uložil, a zostať verná sekcii v rámci duchovnej vedy, ktorú Rudolf Steiner založil. (3. 5. 1935⁴³)

Desať dní po zničujúcom valnom zhromaždení oznamuje Ita Wegmanová svojej mladej kolegyni Ide Behrovej svoje rozhodnutie viesť i napriek dor- našským udalostiam kliniku a spoločné lekárske aktivity v susednom Arlesheime bezo zmeny ďalej -ak tomu pripája:

Azda tento náš záver oznámite tomu či onomu, ktorý sa na to spýta. Nerada by som akýmkoľvek spôsobom zasiahla do slobody žiadneho človeka. (24. 4. 1935⁴⁴)

„Vnútorne mám veľkú zodpovednosť, aby som to, čo vzniklo ako

zárodok prostredníctvom našej kliniky v Arlesheime, nenechala len tak zaniknúť, čo isté temné sily určite budú chcieť, ale naopak, snažila sa nás napriek tomu udržať, aby sme sa pokúsili už len tým, že sme tu, vytvoriť stav rovnováhy pre boje, ktoré sa konajú na poli duchovnom.duchovnom.“... „Nerada by som akýmkoľvek spôsobom zasiahla do slobody žiadneho človeka. “

Ite Wegmanovej sa podarilo v nesmiernom a veľmi obdivuhodnom rozmere uchrániť terapeutické pracoviská svojej kliniky pred vysoko emocionálnymi zápasmi o Goetheanum. Túto situáciu by sme mali pochopiť a zvnútorniť si ju v celej jej hĺbke a význame. Pretože ak sa má antropozofické lekárske umenie rozvinúť v celej svojej účinnosti,

potrebuje čistý duchovno-duševný priestor, v ktorom sa môžu udržať liečivé sily. Spoločensko-politické procesy v Nemecku, ale i ľudské katastrofy okolo Goetheana, mali prinajmenšom v tridsiatych rokoch prispieť k zaduseniu zárodku vývoja v medicíne, ktorý začal Rudolf Steiner. Za to, že sa to nakoniec nepodarilo, môžeme ďakovať len Ite Wegmanovej - osobne sa starala o to, aby „určité temne sďy“ nenašli domov na jej klinike. Znamenalo to však i to, že tam, na klinike, nebolo dovolené rozplývať sa v emocionálnych tirádách; a keď mladý človek ako Els Eichler prišiel v oných rokoch a bez akýchkoľvek predchádzajúcich vedomostí zo „spoločnosti“ do Arlesheimu kvôli terapeutickému vzdelaniu, dlhé roky sa nič nedozvedel o udalostiach v Goetheane a mohol sa tak úplne a odovzdate venovať svojej práci, čo prinieslo i veľké plody. Ake ľahké a jednoduché by vtedy oproti tomu bolo vziať mladých spolupracovníkov a početných pacientov do týchto duševných bojov. Účinok na antropozofické liečiteľské umenie a Wegmanovou spomenutú „polohu rovnováhy“ by bol osudový, a pravé preto píše; *„Nerada by som akýmkoľvek spôsobom zasiahla do slobody žiadneho človeka.“*

Napriek všetkým snahám o kontinuálne napredovanie iniciatívy však boli podmienky ďalšej práce mimoriadne ťažké, i so zreteľom na politické udalosti v Nemecku a v strednej Európe. Mladé demokracie padali jedna za druhou, rozširoval sa nacionalizmus a fašizmus - priestory pre slobodu sa stále viac zužovali. Začali sa zatýkania a únosy ľudí, sterilizácie a deportácie. Ita Wegmanová vedela o všetkých týchto procesoch, po celý svoj život bola bdela a

dobře informovaná o všem. Její vlastní, mezinárodní a kosmopolitně založená práce zažívala stále více omezení a stále více se stávala nemožnou. Například tomu se ještě intenzivněji snažila udržet počet lékařů spolu a do svého neustávajícího úsilí o vytvoření společenství zapojila i právě zesnulých kolegů:

V posledním čase jsme zažili v našem kruhu kolegů opět velkou ztrátu. Po trojměsíční chorobě zemřel dr. Greil, kterého jste určitě poznali, malou praxi v Stuttgartu. Dříve zdravý odcestoval do Itálie na prázdniny, tam onemocněl a těžce nemocný mohl být převezen jen po Asconu. A tak jsme ho měli stejnou dobu v našem zařízení Casa Andrea Cristoforo, potom byl přijat do nemocnice v Locarno. Půběh jeho choroby byl podobný jako u Helene von Gruneliusové, která také odešla na prázdniny a vrátila se nemocná, ale zpět do Německa už nechcela. Ani dr. Greil neměl chuť jít naspět, protože zavazování sa přísahou Hitlerovi mu stále více doliehlo na duši jako neuvěřitelný tlak, a proto neustále hledal cesty, jak uniknout tomu, co hrozilo lékařům. To všechno asi přispělo k tomu, že tu nakonec nebyly síly, které by překonaly chorobu, kterou zřejmě bylo možno překonat. Dr. Greil byl naším věrným spolupracovníkem, takřka nikdy nechýbal na našich lékařských schůzkách, svoje prázdniny trávil vždy u nás; jeho odchod je tedy pro nás velkou ztrátou. Je zvláště, kolik člověk musí v této souvislosti přestat'.⁴⁵
(Willemovi Zeylmansovi van Emmichoven,

4.

8.1937)

Helene von Gruneliusová, „duša“ skupiny mladých medikov z r. 1923-24, zomrela 17. 12. 1936 na ar-lesheimskej klinike. Mala práve tridsaťdeväť rokov. Ita Wegmanová si Gruneliusovú veľmi vážila ako lekárku i ako človeka, osobne ju ošetrovala a v posledných dňoch vôbec neopustila jej nemocničnú izbu. Po jej smrti mnohým kolegom napísala dojímavé listy o jej osudovej ceste.

„Toto spoločenstvo je však predsa možné.“

„Keby len mohla naša medicína raz znovu zažiarit.“ napísala Ita Wegmanová 15. januára 1935 Hilme Walterovej. O štyri roky nato, 18. 1. 1939, uprostred narastajúcich ťažkostí v neposlednom rade aj finančného rázu, uviedla v liste švajčiarskemu kolegovi Ernstovi Martimu:

Je neuveriteľne ťažké priviesť práve v tomto čase pomery na správnu mieru, a tak sú i moje myšlienky zamerané na to, aby som tu svoju prácu slušným a múdрым spôsobom doviedla do konca, a aby som potom, keď mi to bude dovolené, mohla zase duchovne niekde inde ďalej rozvíjať tieto zárodky, alebo, ak to nebude možné, pracovať ticho na svojom vlastnom vývoji.⁴⁶

Od jari 1940 Ita Wegmanová obmedzila lekársku prácu a snažila sa o úplnú duchovnú koncentráciu. Práca, s ktorou sa pred pätnástimi rokmi začalo vo veľkom štýle - medzinárodná iniciatíva pre antro- pozofické liečiteľstvo, zakladanie kliník, terapeutických pracovísk a liečebnopedagogických inštitútov

a kontakty medzi lekármi vo Švajčiarsku, Nemecku, Holandsku, Anglicku, Rakúsku, Francúzsku, Taliansku a Švédsku, až po liečebnopedagogický domov na Islande - bola teraz úplne paralyzovaná a došlo k rýchlemu úpadku. Arlesheim už viac nepôsobil ako kozmopolitné pracovisko, z ktorého Wegmanová iniciatívne konala, korešpondovala a držala všetko pevne v rukách; bola to len malá švajčiarska nemocnica, ktorú si nikto nevšimol a ktorá ťažko bojovala o ekonomické prežitie. To všetko už bolo preč, stalo sa takmer spomienkou. Ita Wegmanová žila v určitom zmysle v exile, v stave vnútornej emigrácie, v Čase Andrea Cristoforo pri Ascone v Tessine - premýšľajúca, zaujatá hlbokou duchovnou prácou, súčasne však pátrajúca po cestách ďalšieho vývoja. V septembri 1940, dvanásť mesiacov po začiatku druhej svetovej vojny, píše Wernerovi Pachemu:

Pred rokom sme ešte sedeli doslova zahľbení v neurčitých pomeroch, a aj keď sa ani teraz neodstráni neistota a pochybovanie, je nutné a vhodné predsa nájsť spôsob, ako by bolo možné žiť v budúcom roku. Ešte sme nedošli k bodu, kde by sme mohli pôsobiť smerom von; túto úlohu ešte nemáme, a tak zostane každý jednotlivec na svojom mieste a každý v spoločenstve, v ktorom sa nachádza. Možnosť dokázať správne uskutočniť vnútorný vývoj, je zároveň i podmienkou toho, že táto naša práca pretrvá a môže byť neskôr napojená na veľkú vlnu spirituality, ktorá musí prísť z Nemecka. Musíme patriť k tým, ktorí majú túto spiritualitu ďalej niesť a rozširovať, a z tohto hľadiska je mojou snahou nasledovať len zákonitosti tejto spirituality. Pokiaľ to možno uviesť do súvislosti

s ďalším pretrváváním našich inštitúcií, tým lepšie; ak nie, musíme mať odvahu nájsť pomocou zmien také riešenia, aby ďalší vývoj spirituality nebol zaťažený ustarosteným a křčovitým úsilím viesť ich ďalej (4. 9. 1940⁴⁷)

Wegmanová tým dala úplne k dispozícii všetky ešte existujúce inštitúcie z doterajšej lekárskej praxe - kliniku, Sonnenhof a všetko ostatné. Tieto historické zariadenia mali po všetkých týchto udalostiach podľa nej pretrvať iba v prípade, že by sa stali orgánom onej duchovnosti, o ktorú vlastne išlo. V tomto zmysle oznámila niekoľko mesiacov predtým Madeleine van Deventerovej, ktorá od jari 1940 zodpovedne viedla arlesheimskú kliniku:

Ako bude táto záležitosť ďalej prebiehať, to všetko závisí od zmýšľania našich spolupracovníkov. Chcem Vám objasniť, čo tým myslím: dr. Steiner mi stále opakovane hovoril, že sa zaoberá myšlienkou rozpustiť spoločnosť. Keď som sa ho opýtala prečo, pretože som tomu nerozumela, dostala som odpoveď: „Ľudia neprichádzajú do Dornachu kvôli antropozofii, je to len príjemný prídavok, prichádzajú, aby sa navzájom stretli, aby mali pekný prázdninový čas; prísť a byť tu sa stalo samoučelom.“ Často musím myslieť na to a ešte na mnoho iného! A analógia s klinikou je nasledovná: buď chceme udržať kliniku ako dielo Rudolfa Steinera a dielo moje, do ktorého sa bude i naďalej vlievať ďalšia práca dr. Steinera i moja, alebo ju chceme ďalej udržať preto, lebo je príjemné a pohodlné zachovať to, čo už existuje, i kvôli medziľudským vzťahom, ktoré tu vznikli. Ak vo všetkom žije to prvé, nemalo by sa stať nič ani klinike, rovnako ako by sa nebolo nič stalo antropozofickej spoločnosti, keby ľudia mali antropozofiu viac radi. (...) To, čo

má byť, zostane, a riešenia sa už nájdu, ak dr. Steiner chce, aby práca pokračovala. (26. 7. 1940⁴⁸)

V jej testamente, ktorý pochádza z tohto obdobia, nachádzame vety:

Mojou vôľou je, ak je to možné, aby klinicko-terapeutický inštitút so svojimi vedľajšími budovami aj po mojej smrti naďalej vykonával prácu, ktorá je tam vedená. Má sa v nej pokračovať ale len vtedy, ak budú verne nasledované myšlienky Rudolfa Steinera, ktoré sú základom jeho založenia.⁴⁹

*

**

Posledné roky v živote Ity Wegmanovej ešte raz priniesli duchovnú spoluprácu s antropozofickou lekárkou, ktorá stála ako prvá po jej boku: s *Hilmou Walterovou*. Wegmanová poprosila mladú, vtedy 26-ročnú Hilmu Walterovú o spoluprácu na budúcej klinike v blízkosti Rudolfa Steinera už v čase prvého lekárskeho kurzu. „Na ceste (k homeopatickej nemocnici Scheidegger v Bazileji) som sa zrazu pri prechádzaní cesty ocitla vedľa dr.Wegmanovej a dr. Steinera - tu ma dr.Wegmanová vzala za ruku a hovorila mi o tom, že hľadá vhodný dom v blízkosti Goetheana pre súkromnú kliniku, a či by som nebola ochotná byť tam s ňou ako jej spolupracovníčka. Potešená som súhlasila - veď som si nič lepšieho nemohla želať!⁵⁰ Hilma Walterová sa pri prechádzaní cesty ocitla vedľa Wegmanovej a Steinera - a to bolo miesto, ktorému mala byť po celý život verná. Walte-

iová, ktorú Rudolf Steiner s Itou Wegmanovou spirituálne viedli, táto nevýslovne spoľahlivá, obetavá a zároveň veľmi vážená ako terapeuticky výnimočne nadaná lekárka, pracovala od 8. júna 1921 po boku Wegmanovej. Sprevádzala vizity Rudolfa Steinera, v noci, keď horelo Goetheanum, stála pri Wegmanovej, v dobe, keď bol Rudolf Steiner pripútaný na lôžko, spala v predizbe ateliéru. Nakoniec ošetrovala aj Itu Wegmanovú počas choroby, ktorá ohrozovala jej život na jar 1934; kvôli tomu rýchlo pricestovala z Anglicka. Itu Wegmanovú pútala k Hilme Walterovej veľká láska, vedela o telesných a duševných nebezpečenstvách citlivej kolegyne a o Hilmu Walterovú sa starala s taktom a pozornosťou. Už v jednom z prvých listov Wegmanovej adresovaných Walterovej nachádzame vety:

Prosím, nebuďte príliš skromná a ustrašená, Vy milá a dobrá duša.⁵¹

I neskôr píše Ita Wegmanová Hilme Walterovej, ktorá pracovala občas v Anglicku i v Ascone, také množstvo listov, ako žiadnemu inému zo svojich kolegov. Ako dobre poznala Walterovú, ako vysoko si ju vážila a akú terapeutickú starostlivosť jej poskytovala, objasňuje malá pasáž z listu Júlii Bortovej, lekárke v "Sonnenhofe", zo dňa 16. 9. 1929. Ita Wegmanová si vtedy všimla, že Hilma Walterová sa už na klinike necíti dobre, a preto chcela, aby mohla samostatne pracovať v Sonnenhofe. Predvídavo, očakávajúc Bortovej odpor, napísala:

Dlho som rozmýšľala nad rôznymi spôsobmi, ako by sa dalo Sonnenhofu z lekárskeho hľadiska pomôcť, aby ste tým bola aj Vy voľnejšia pre iné veci, ale aby tým aj liečebnopedagogicko-medicínsky prvok prejavil viac svoju tvár a zároveň i smer a rozumovosť. Je tu jeden

človek, ktorý je tou správnou osobnosťou, nesúcou v sebe ešte všetko živé z doktora. Je to dr. Walterová. Telesne nie je silná, zato však duševne výnimočne citlivá, uzatvára sa okamžite, keď jej duša pociťuje prostredníctvom niečoho bolesť. Tým sa odcudzuje ľuďom, odcudzuje sa našej práci a to cenné sa stráca.⁵²

I keď Hilma Walterová neskôr odišla do Anglicka, zostala s ňou Wegmanová v úzkom kontakte, starostlivo sa o ňu zaujímal, podporovala ju a dodávala jej odvahu. A keby sa z čias Wegmanovej pôsobenia ako lekárky zachovala iba jej korešpondencia s kolegyňou Walterovou, mohli by sme už len z nej samotnej nadobudnúť presvedčivý dojem o tom, že aké zvnútornené kresťanstvo predstavovala i časť Wegmanovej terapeutickú bytosť.

Keď nakoniec práca v Anglicku nemohla ďalej pokračovať a Hilma Walterová po dlhých obdobiach choroby dostala viac-menej výpoveď, Wegmanová jej ihneď píše. Poprvýkrát hovorila na adresu Walterovej o nutnosti, aby „to, čo Rudolf Steiner dal touto klinikou Vám a mne“ bolo „ešte nejakým spôsobom spracované a zapísané“, a tiež o tom „ako na nás oboch ešte spočíva zodpovednosť“⁵³. Okrem toho pozvala Ita Wegmanová s vnútornou srdečnosťou Hilmu Walterovú, aby sa vrátila kvôli tejto práci do Arlesheimu;

keď Walterová po dvoch mesiacoch premýšľania konečne súhlasila, napísala jej:

Nesmierne sa teším na Váš príchod, aby sme predsa skutočne spolu pracovali.⁵⁴

Aj keď v nasledujúcich rokoch stáli tejto práci neustále v ceste mnohé prekážky a choroby, začali predsa Wegmanová a Walterová v Ascone dokončovať chorobopisy pacientov, ktoré viedli spoločne s Rudolfom Steinerom. Tak uskutočnila Ita Wegmanová ešte na konci svojho života malú epochu *budovania lekárskeho spoločenstva*, v tom najužšom priestore a v najmenšom, ale intenzívnom rozsahu. Nemali by sme zabudnúť na Hilmu Walterovú, ani na túto formu spoločenstva, z ktorého odkazu vznikli neskoršie Walterovej knihy. Táto tichá, duchovne do seba obrátená žena, ktorú dr. Wegmanová ešte do poslednej chvíle ošetrovala a sprevádzala a ktorej 25. výročie úmrtia si pripomíname zajtra, bola práve tou Wegmanovej kolegyňou, ktorá spolu s ňou prežívala veľmi hlboký vzťah k Efezu ako dejisku mystérií. K miestu zasvätenia, ktorého spirituálne prírodné sily (bohatstvo) boli, sú a zostanú nerozlučne spojené s antropozofickou medicínou.

K 22. februáru 1925

*Nad svetom tajomstiev sviati
duchom žiariace svetlo Efezu.
Z hlbok sveta
kde vládne božie-duchovné
zažiarí.*

*Ponad obraz bohyně padá
svetlo nesúce dušu Efezu v
hlbke duše bohyně kde vládne
človek-bytosť padá.*

*Vo svetle Efezu miesta
zasvätených tam zažiarilo raz moje
srdce. Odraz Mysinej bytosti
vládnúcej Artemisie žiaril teplom.*

*Priateľovo nazeranie v behu
času naspäť dozadu nájde
nežnú bytosť Mysy pretkávajúc
sado božieho obrazu nežne
zasnenú.*

Peter

Selg

Poznámky

- Rudolf Steiner: *Das Zusammenwirken von Ärzten und Seelsorgern. Pastoral-Medizinischer Kurs (Spolupôsobenie lekárov a duchovných pastierov. Pastoral- no-lekársky kurz)*. GA 318, Dornach⁴ 1994, s. 165.
- ² Rudolf Steiner: *Anthroposophie. Eine Zusammenfassung nach einundzwanzig Jahren (Antropozofia. Zhrnutie po dvadsaťjeden rokoch)*. GA 234, Dornach⁵ 1981, s. 55.
- ³ Hilme Walterovej, nedatované. Archív Ity Wegmanovej.
- ⁴ Archív Ity Wegmanovej.
- ⁵ Tamže.
- ⁶ Tamže.
- ⁷ Tamže.
- ⁸ Tamže.
- ⁹ Nedatované. Archív Ity Wegmanovej.
- ¹⁰ Archív Ity Wegmanovej.
- ¹¹ Tamže.
- ¹² Eugen Kolisko Ite Wegmanovej, 23. 5. 1927. Archív Ity Wegmanovej.
- ¹³ Archív Ity Wegmanovej.
- ¹⁴ Cit. p. Emanuel Zeylmans van Emmichoven: *Wer war Ita Wegman. Eine Dokumentation (Kto bola Ita Wegmanová. Dokumentácia)*. Zväzok 2, Dornach²2000, s. 171.

- Tamže, s. 173n.
- ¹⁶ 8. 5. 1928, Archív Ity Wegmanovej.
- ¹⁷ Archív Ity Wegmanovej.
- ¹⁸ Tamže. Preklad z holandštiny od Jana Biemonda.
- ¹⁹ Frederik Willem Zeylmans van Emmichoven: *Rudolf Steiner in Holland (Rudolf Steiner v Holandsku)*. V: M. J. Kruck von Poturzyn (vyd.): *Wir erlebten Rudolf Steiner. Erinnerungen seiner Schuler (Zažili sme Rudolfa Steinera. Spomienky jeho žiakov)*. Štuttgart³ 1967, s. 258.
- ²⁰ Tamže.
- ²¹ Cit. p. Emanuel Zeylmansa van Emmichoven, pozri poznámku 14, zväzok 1, s. 176n.
- ²² Archív Ity Wegmanovej.
- ²³ Tamže.
- ²⁴ Friedovi Geuterovi, 9. 7. 1933, Archív Ity Wegmanovej.
- ²⁵ Tamže.
- ²⁶ Tamže.
- ²⁷ Tamže, zdôraznené autorom.
- ²⁸ Tamže.
- ²⁹ Tamže.
- ³⁰ Tamže.
- ³¹ Tamže.
- ³² Tamže.
- ³³ Tamže.
- ³⁴ Tamže.
- ³⁵ Cit. p. Emanuel Zeylmansa van Emmichoven, pozri poznámku 14, zväzok 2, s. 190.
- ³⁶ „Podpísaní dohovorili tieto hľadiská už dávnejšie s kolegom Rascherom z Mníchova, ktorý, ako azda viete, má bližší vzťah k centrálnemu vedeniu NSDAP. Pán dr. Rascher sa už vyjadril, že bude viesť záleži-

- tosti a jednanja s úradmi.“ Cit. p. obežníka Fridricha Husemanna a Richarda Schuberta z 10. 10. 1933. Archív Ity Wegmanovej.
- ³⁷ Rudolf Steiner: *Heilpädagogischer Kurs (Liečebnopedagogický kurz)*. GA 317, Dornach⁷ 1985, s. 186n.
- ³⁸ Archív Ity Wegmanovej.
- ³⁹ Tamže.
- ⁴⁰ Tamže.
- ⁴¹ Tamže.
- ⁴² Friedovi Geuterovi. Archív Ity Wegmanovej.
- ⁴³ Archív Ity Wegmanovej.
- ⁴⁴ Tamže.
- ⁴³ Tamže.
- ⁴⁶ Tamže.
- ⁴⁷ Tamže.
- ⁴⁸ Tamže.
- ⁴⁹ Cit. p. Emanuel Zeylmansa van Emmichoven, pozri poznámku 14, zväzok 2, s. 299.
- ⁵⁰ Hilma Walterová: *Autobiographische Aufzeichnungen (Autobiografické záznamy)*. Archív Ity Wegmanovej.
- ⁵¹ List z 26. 11. 1921. Archív Ity Wegmanovej.
- ⁵² Archív Ity Wegmanovej.
- ⁵³ List z 2. 6. 1938. Archív Ity Wegmanovej.
- ⁵⁴ List z 29. 8. 1938. Archív Ity Wegmanovej.